

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 04 | pp. 349-354 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>ПРОФЕССИОНАЛ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ИННОВАЦИОН
ЛОЙИХАЛАРНИ БОШҚАРИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Рахматова Умида Давроновна

Бухоро шаҳридаги "Ишга марҳамат" мономаркази
"Сервис ва хизмат кўрсатиш соҳаси" бўлим бошлиғи

Аннотация. Ушбу мақолада профессионал таълим тизимида инновация, инновацион лойиҳалар ва уларни бошқариш бўйича мамлакатимизда олиб борилаётган ишлар тўғрисида назарий маълумотлар ва уларнинг амалий жиҳатлари очиқ берилган.

Калит сўзлар: инновация, таълим тизими, лойиҳа, бошқарув.

Аннотация. В данной статье раскрываются теоретические сведения и их практические аспекты о проводимой в нашей стране работе по инновациям в системе профессионального образования, инновационным проектам и их управлению.

Ключевые слова: инновация, образовательная система, проект, менеджмент.

Abstract. This article reveals theoretical information and their practical aspects about the work carried out in our country on innovation in the vocational education system, innovative projects and their management.

Key words: innovation, educational system, project, management.

Кириш. Халқаро ҳамжамиятда мутахассисларни касбий фаолиятга тайёрлашда инновацион ёндашув асосида инновацион таълим технологияларининг замонавий шакллари ва усулларини такомиллаштириш муҳим ўрин тутди. Таълимнинг инновацион технологияларини амалиётга жорий этиш, ўқувчиларни касбий фаолиётга тайёрлашга қаратилган ўқитишнинг инновацион технологияларини ишлаб чиқиш муҳим аҳамият касб этади. Ўзбекистон Республикаси таълим тизимида олиб борилаётган ижтимоий, иқтисодий ислохотлар рақобатбардош малакали кадрлар тайёрлашга қаратилган.

Президентимизнинг Олий Мажлисга Мурожаатномасида мамлакатимизда кадрлар малакасини халқаро меҳнат бозори талабларига мослаштириш мақсадида Миллий малака тизимини ишлаб чиқиш, юртимизда 340 та профессионал мактаби, 147 та коллеж ва 143 та техникум ташкил этиш бўйича аниқ вазифалар белгилаб берилган эди. Малака тизими ривожланган давлатларда синовдан ўтган, меҳнат бозори, профессионал таълим, касбга ўқитиш ва ўргатиш тизимининг уйғунлашуви

сифатида муваффақият қозонган. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномасида эътибор қаратилган ўта муҳим ва ўзига хос жиҳат - халқимиз учун муносиб ҳаёт даражасини яратиб бериш мақсадида: “Мамлакатимизда илм-фанни янада раванқ топтириш, ёшларимизни чуқур билим, юксак маънавият ва маданият эгаси этиб тарбиялаш, рақобатбардош иқтисодиётни шакллантириш борасида бошлаган ишларимизни жадал давом эттириш ва янги, замонавий босқичга кўтариш мақсадида, юртимизда 2021 йилга “Ёшларини қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили”¹ деб таъкидлаши чуқур маънога эгадир.

Иқтисодиётни ривожлантириш учун молиявий, техник, технологик ва, албатта, инсон ресурслари зарур. Ана шу ресурслар қанчалик қувватли бўлса, натижа ҳам шунга яраша бўлади. Инсон ресурсларини ривожлантириш орқали ёшлар, хотин-қизлар, камбағалликни қисқартириш ва мигрантлар каби долзарб масалаларга доир янги сиёсатни амалга ошириш, тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш, пировардида иқтисодий юксалиш билан боғлиқ жиддий сиёсий вазифалар ўз эчимини топиши назарда тутилмоқда.

Миллий малака тизимининг қабул қилиниши, профессионал таълим стандартларининг жорий этилиши ёшларимизнинг профессионал ўсиш йўналишларини белгилаб олишларига имкон яратади, ўз истиқболини юксалтириш, умуман айтганда, эртанги кунга қатъий ишонч пайдо қилади. У, айниқса, инвестиция дастурлари асосида янги технологиялар кириб келаётган соҳалар, корхоналар, меҳнат мигрантлари сифатида хорижга кетаётган ёшларимиз учун муҳим аҳамиятга эга. Бир сўз билан айтганда, Миллий малака тизими ёшларимиз потентсиалини оширади, меҳнат бозоридаги имкониятларни кенгайтиради, рақобатбардошликни таъминлайди.

Бугун профессионал таълим тизимида амалга оширилаётган ислохотларнинг истиқболи, самара ва натижаси иш берувчи ва таълим муассасасининг ўзаро ҳамкорлигига, ишлаб чиқариш ва ўқув жараёнининг узвийлиги, миллий малака тизимининг муваффақиятли жорий этилиши, мукамал профессионал стандарт ва сифатли таълимга боғлиқ. Бу тизимнинг муваффақиятли жорий этилиши яқин истиқболдаги тараққиётимиз жадаллашувини ҳам белгилайди.

Таълим тизимини модернизация қилиш бошқарув тизимини ҳам ўзгартиришни назарда тутди. Профессионал таълим ташкилотида инновацион менежмент ўқитувчиларнинг инновацион фаолиятга тайёрлигини таъминлаш учун шарт-шароитларни таъминлашга қаратилган педагогик технологияларни амалга оширишни ўз ичига олади. Таълим инновацияларини бошқариш алоҳида эътиборга лойиқдир, унинг натижаси лойиҳа фаолияти бўлиши мумкин.

Мавзунинг ўрганилганлик даражаси. Инновацияларни жорий этиш, турли соҳалардаги инновацион лойиҳаларнинг ўзига хос хусусиятларини аниқлаш мавзуси билан қуйидаги олимлар шуғулландилар: Бабкин А.В., Бездудная А.Г., Будрин А.Г., ва бошқалар.

¹ Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси./Г. Халқ сўзи, 2020 йил, 29 декабрь.

Қуйидаги мутахассисларнинг ишлари классик ва инновацион лойиҳаларни бошқариш усуллари ва воситаларини ишлаб чиқишга бағишланган: Арчибалд Р., Барютин Л.С., Бездудная А.Г., Богданова Э.Л., Будрин А.Г., Бйковский В.В., ва бошқалар.

Ҳар хил турдаги инновацияларни жорий этиш орқали таълим соҳасини ривожлантириш масалаларини ишлаб чиқишда қуйидаги мутахассислар жалб этилган: Александрова Т.В., Василева О.С., Гаджиева П.Д., Жиркова З.С., Караулова Л.В., ва бошқалар. Ўзбекистонда мустақиллик йилларида таълим тизимининг ҳолати ва унинг ривожланишининг айрим жиҳатлари Г.Ахунова, Х.Г.Алимджанов, А.Вахабов, Э.Имамов, А.Х.Эшбаевларнинг илмий ишларида таҳлил қилинган.

Тадқиқотнинг методологияси сифатида ахборотни тўплаш, қайта ишлаш ва таҳлил қилишнинг умумий илмий ва махсус усуллари - синтез, қиёсий таҳлил, тизимли таҳлил, умумлаштириш, контентни таҳлил қилиш, тартиблаш ишлатилган. Сифатли ва миқдорий дала тадқиқотлари ҳам олиб борилди - кузатиш.

Таҳлил ва натижалар. Яқин келажакда меҳнат бозори турли хил касбларни рақамлаштириш ва роботлаштириш жараёнлари, шунингдек, ташқи муҳит муаммолари туфайли фаол ўзгаради. Иш берувчиларнинг беқарорлик ва ноаниқлик шароитида ишлаш учун зарур бўлган ходимларнинг асосий ваколатларига қўядиган талаблари фаол равишда ўзгариб бормоқда. Шу муносабат билан, меҳнат бозорида рақобатбардошликни сақлаб қолиш учун мутахассисларга янги касбларни ўзлаштириш ва касбий компетенцияларни ривожлантиришга ёрдам берадиган қўшимча касбий таълим тизимини ривожлантириш муҳим аҳамиятга эга.

Бугунги кунда кадрларни такрор ишлаб чиқариш механизми ҳам самарали фаолият кўрсатмаяпти. Бу ҳолат таълим хизматлари бозоридаги таклиф таркибининг меҳнат бозоридаги талаб таркиби билан яхши мувофиқлаштирилмаганлиги билан боғлиқ. Қатор ихтисосликлар бўйича кадрлар тақчиллигининг ўсиб боришига қарамай, бундай ҳолат сақланиб келмоқда, бу эса давлат ва таълим структураларининг мамлакат ижтимоий-иқтисодий соҳасидаги ўзгаришларга секин жавоб қайтаришидан далолат беради.

Шу муносабат билан Ўзбекистонда бундай ишларни Иқтисодиёт вазирлиги томонидан Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги билан биргаликда амалга оширишни таклиф этамиз. Ўйлаймизки, прогноз қилиш давлари 5-10 йил доирасида бўлиши ва ҳар 2-3 йилда тузатиш киритилиши мумкин. Прогноз натижалари кадрлар тайёрлаш ва рекрутинг билан шуғулланадиган муассасалар, шунингдек, ёшлар ва уларнинг ота-оналари учун максимал даражада очиқ бўлиши лозим. Маълумотларни чоп этиш ва таълим органлари тизимида тарқатиш мақсадга мувофиқ бўлиб, бу ўқувчилар, талабалар ва абитуриентларнинг меҳнат ҳақида хабардорлигини ошириш, шунингдек, таълим муассасаларининг иш берувчилар ва бандлик хизмати давлат органлари билан шартнома муносабатлари ва давлат буюртмаси механизмларини киритган ҳолда меҳнат бозорида талаб юқори бўлган кадрлар тайёрлашни рағбатлантириш тизимини шакллантириш муаммосини ҳал қилишга ёрдам беради. Ўйлаймизки, бу бир томондан, давлат бюджетининг рақобатбардош ва талаб юқори булган кадрлар тайёрлаш харажатларини пасайтиришга, иккинчи томондан эса таълим тизимини инновацион ривожлантиришнинг иқтисодий механизмларини ишга туширишни таъминлашга имкон беради.

HeadHunter башоратига кўра, келажак мутахассислари умри давомида 10 тагача касбни ўзгартирадилар, бу эса қайта тайёрлаш учун доимий тайёргарликни талаб қилади. Билимларни истеъмол қилиш сиклининг ортиши муносабати билан таълим соҳасида комплекс ёндашувга асосланган, ностандарт усуллар ва замонавий воситаларни таклиф этувчи инновацион лойиҳаларга эҳтиёж ортиб бормоқда. Ҳозирги вақтда Россияда анъанавий таълимдан инновацион таълимга ўтиш жараёни давом этмоқда. Кейинги профессионалтаълими соҳасида инновацион таълим лойиҳаларини ишлаб чиқиш нафақат таълим соҳасини ривожлантириш ва инсон капиталини ривожлантиришга, балки мамлакат иқтисодиётининг ривожланиш

суръатларини жадаллаштиришга ҳам хизмат қилмоқда. СВЕ соҳасидаги инновацион таълим лойиҳалари замонавий ёндашувлар асосида таълим олиш жараёнини модернизация қилишга қодир: умрбод таълим, фанлараро, интеграциялашган ёндашув, рақамли кўникмалар ва мета-кўникмаларни ривожлантириш. Бироқ, бундай турдаги лойиҳаларни амалга ошириш жуда қийин ва махсус бошқарув усуллари ва усулларини ишлаб чиқишни талаб қилади.

Хулоса ва таклифлар. Профессионал таълим жараёнларини бошқариш ахборот тизими ишлаб чиқилади ва босқичма-босқич амалиётга жорий қилинади. У қуйидагиларни ўз ичига олади:

-ўқувчиларнинг давомати, ўзлаштириши, шунингдек, гуруҳ журнали, дарс ва имтиҳон жадваллари юритилиши;

-тузилма, ўқитувчилар ва ишлаб чиқариш таълими усталари тўғрисидаги маълумотлар;

-профессионал таълим муассасалари ўқувчилари учун электрон шартномалар, тўлов-контракт асосида ўқитиш харажатларини онлайн тўлаш ва маблағлар ҳисоби юритилиши ва бошқа маълумотлар.

Юқоридаги фикрлардан келиб чиқиб, биз профессионал таълим тизимида инновацион лойиҳаларни бошқаришни такомиллаштириш борасида қуйидаги ишларни амалга оширишни лозим:

1. Профессионал таълим тизимида ўқув-услубий ва илмий жараёнларни замонавий технологиялар асосида ташкил этиш бўйича янги дастурлар ишлаб чиқиш лозим. Шу билан бирга замонавий ахборот-коммуникация ва интернет технологияларининг имкониятларидан унумли фойдаланиб, янги услубдаги масофавий таълим тизимини шакллантириш ва ҳаётга татбиқ этиш масаласига ҳам эътибор қаратиш керак. Бунинг учун биринчи навбатда масофавий таълим тизимининг асосий меъёрий ҳужжатлари ишлаб чиқилиши лозим. Сўнг масофавий таълим бўйича мувофиқлаштирувчи кенгаш ҳамда Профессионал таълимда масофавий таълим марказларини ташкил этиш керак.

2. Профессионал таълим бошқарув жараёнида раҳбар кадрлар бошқарув ечимларини ишлаб чиқишда ва жорий этишда замонавий бошқарув тизимини ишлаб чиқиш, ахборот-коммуникация технологиялари бозорини модернизация қилиш, корпоратив маданиятни такомиллаштириш, самарали мониторинг тизимини жорий қилиш, кадрлар малакасини ошириш, консальтинг хизматлари бозорини ва инновацион инфратузилмани ривожлантириш каби муаммоларни ҳал этиши лозим. Профессионал таълим бошқарув жараёни самарадорлигини бошқарув жараёни ва амалий фаолият натижалари ўртасидаги боғлиқлик жиҳатларини аниқлаш, ташкилий тузилмадаги мезонларга кўра бошқарув жараёни самарадорлигини эксперт тизимли баҳолаш усулларини қўллаш ва олинган натижаларни таҳлил қилиш орқали баҳолаш лозим.

3. Ўзбекистон Республикаси ҳудудларида профессионал таълим тизимида бошқарув кадрларни тайёрлаш ва уларни захирасини шакллантириб тўғри тақсимлаш бўйича эҳтиёжни аниқлаш учун таълим тизими мониторингини юритиш, ҳудудий дастурларни ишлаб чиқиш ҳамда таълим муассасалари ихтисослиги, мутахассисликларга ўзгартириш ва тузатишлар киритиш, зарур

ҳолатларда янги йўналишлар очиш ва ҳудуддаги профессионал таълим муассасаларига қабул бўйича ишлаш лозим.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “2030 йилгача бўлган даврда барқарор ривожланиш соҳасидаги миллий мақсад ва вазифаларни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 841-сонли Қарори. – Тошкент. – 2018 йил 20 октябрь

2. Мирзиёев Ш.М. Жадал ривожланаётган иқтисодиёт учун замонавий кадрлар керак. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг “Олий таълим соҳасини янада ривожлантириш, кадрлар тайёрлаш сифатини ошириш, илмфан ва ишлаб чиқариш интеграциясини кенгайтириш масалалари”га бағишланган йиғилишдаги нутқи. Тошкент шаҳри, 2018 йил 24 октябрь. Манба: [хтп://пресс-сервис.уз](http://press-service.uz).

3. Мирзиёев Ш.М. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 2018 йил 28 декабрь. Манба: [хтп://пресс-сервис.уз](http://press-service.uz).

4. Мирзиёев Ш.М. Асосий мақсад – мамлакатимизда инсон капиталини ривожлантириш. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг “Илм-фан ва олий таълим соҳасини ривожлантириш бўйича белгиланган вазифалар ижросига бағишланган йиғилиш”да сўзлаган нутқи. Тошкент, 2019 йил 28 май.

5. Заҳидова Ш.Ш. Олий таълим хизматлари бозорининг амал қилиш механизми самарадорлигини ошириш (Ўзбекистон материаллари асосида). Иқт.ф.н. дисс.автореф. – Т.: ТМИ, 2012.;

6. Эргашходжаева Ш.Д., Нишонов Д.Ш. Замонавий иқтисодиёт ва инновация таълими // Ўзбекистонда божхона ишининг долзарб муаммолари: назария ва амалиёт. Республика илмий-амалий анжумани мақола тезислари тўплами. – Тошкент. – 2010. – 197–198–бетлар.

7. Болонский процесс: региональный ответ на глобальные проблемы. Статья подготовлена на основе доклада на международной конференции “Пути к общему будущему: изменение роли высшего образования в объединенном мире”, состоявшейся 29-30 августа 2007 года в Университете ООН. ЮНЕСКО (Токио, Япония).

8. Рахимов Б.Х., Мажидов И.У. Роль профессионального образования в модернизации страны // Подготовка образованного и интеллектуально развитого поколения – как важнейшее условие устойчивого развития и модернизации страны. Сборник статей международной конференции. 16-17 февраля 2019 года. – Ташкент, 2019. – С.41-43.

Инновацион лойиҳаларни бошқариш учун Евросиё стандарти. Версия 1.2/090803, КСИ - 1.2. - Москва: ИнНИТ, 2014 йил.

9. Заренков В.А. Лойиҳани бошқариш / В. А. Заренков. - Москва: ДИА, 2015. - 312 п.

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

